

F. Nihan Ketrez, *A Student Grammar of Turkish*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, 9780521149648, 324 s.

Fikret Turan*

Son dönemlerde İngiltere, Amerika ve Kanada gibi İngiliz dilli ülke üniversiteleri ile diğer ülkelerde eğitim dili olarak İngilizceyi kullanan birçok üniversitenin dil, dilbilim ve Ortadoğu incelemeleri bölümlerinde okutulan Türkçe derslerinde kullanılmak üzere oldukça önemli gramer kitapları yayımlanmaktadır. İngilizce'nin eğitim, bilim, kültür ve ekonomi alanlarında ortak dünya dili olarak yaygınlık kazanmasından sonra bu dille yazılan dil öğretimi kitaplarının sayısında ve kalitesinde de önemli aşamalar kaydedilmiştir. Türkçe öğretim kitaplarına olan talep, hem üniversitelerde sunulan dil dersi olmasından dolayı, hem de geniş bir kitle'nin bireysel olarak Türkçe öğrenme talebinin ortaya çıkması sonucu günden güne artmış, bu talebi karşılamak amacıyla önemli kitap çalışmaları yapılmıştır. Bu bağlamda İngiltere ve Amerika'nın önemli üniversitelerinde görev yapmış veya yapmakta olan Türkçe uzmanları öncelikle kendi derslerinde kullanmak üzere yazdıkları bu türden Türkçe gramer kitapları diğer okullarda Türkçe öğrenmekte olan öğrenciler ile Türkçeye meraklı genel kitlenin kullandıkları eserler olmuştur. Bunlar arasında Oxford Üniversitesinde uzun yıllar görev yapmış olan merhum Geoffrey Lewis'in yazdığı *Teach Yourself Turkish* (1953) ve *Turkish Grammar* (1967), kendisinden sonra aynı üniversitede Türkçe öğretmenliği yaptıktan sonra emekliye ayrılan Celia Kerslake'in Boğaziçi Üniversitesinden Ash Göksel ile birlikte hazırladığı *Turkish: A Comprehensive Grammar* (2005) ile *Turkish: An Essential Grammar* (Routledge, 2010) ve Amerika'da çeşitli üniversitelerde dil bilim ve Türkçe alanlarında öğretim üyesi olarak çalışmış Robert Underhill'in *Turkish Grammar* (MIT Press, 1976) isimli eserleri bu çalışmalar arasında sayılabilir. Bunlardan başka Boğaziçi Üniversitesinden Sumru Özsoy'un *Turkish* ile Syracuse Üniversitesinden Jaklin Kornfilt'in *Turkish* isimli çalışmaları birincisi Türkçe dil öğretimi, ikincisi de Türkçenin modern dilbilimsel incelemesi olmaları bakımından dikkat çeker. Hem konuşma hem de yazı dili konularını içeren ve daha çok akademik nitelikli bu eserler dışında pratik konuşma öğretimini esas

* Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul/Türkiye, fturan@fsm.edu.tr

tutan birçok eser yazılmış olsa da yukarıda gösterdiğimiz eserler konuyla ciddi olarak ilgilenen öğrencilerin ve genel okuyucu kitlesinin yaygın kullandığı eserler olmuşlardır. Akademik ve bilimsel bir ciddiyet içinde Türkçeyi kapsamlı bir biçimde öğretmeyi amaçlayan çalışmalar arasında geçen yıl Cambridge Üniversitesi Yayınevi tarafından yayımlanan Ketrez'in elimizdeki çalışması Türkçenin gramer yapısını, kalıplaşmış ifade kalıplarını, kural dışı istisnai kullanımları ve temel kelime hazinesini kolaydan zora doğru aşama aşama işleyen ve oldukça yararlı alıştırma ve öğrenme uygulamaları içeren bir Türkçe öğrenme grameri olmuştur. Yazar, Yale Üniversitesinde Türkçe öğretirken geliştirdiği ve uygulama alanı bulduğu yöntem ve dil malzemelerini bu eserinde kullandığı için yabancı dilli öğrencinin Türkçe öğrenirken karşılaştığı sorunlarla zorlandığı konuları daha kolay öğrenilebilir bir şekilde ele almıştır. Mesela, yazar, -miş belirsiz geçmiş zaman ekinin hangi durumlarda ve ne gibi anlamsal işlevlerde kullanıldığını ayrıntılı bir şekilde anlattıktan sonra konuyu çok sayıda örnek cümleler üzerinde uygulamalı bir şekilde aktarmıştır. Benzer şekilde, yazarın Türkçede devrik cümleler üzerine ortaya koyduğu bilgi ve örnek çalışma malzemesi de konuyu doyurucu bir şekilde ele almıştır. Konuya dair birçok örnek üzerinde geniş bilgi verilmiş, ayrıntılı açıklama yapılmıştır.

Kitabın önemli özelliklerinden bir diğeri de Türkçe cümle yapısına dair yapılan açıklamalardır. İngilizcenin birleşik ve kompleks cümle yapılarının Türkçede morfosentaktik yapılar içinde ifade edilmesinden dolayı Türkçe öğrenen yabancı dilli öğrencilerin çok zorlandığı bu gibi sözdizimi konuları anlaşılır bir şekilde örnek cümleler üzerinde sınıflandırılmıştır. Türkçe -mAk, -AcAk, dİĞİ gibi isim-fiil ve sıfat-fiil eklerinin oluşturduğu yapıların İngilizcede nasıl ifade edilebileceği bunların sentaktik fonksiyon ve anlam özellikleri bağlamında açıklanmıştır. Ayrıca eserin sonunda fiil zaman ve dilek çekimleri (verb inflection paradigms), -imek fiili çekimleri (nominal inflection paradigms), cümlede fiillerin isimlerden istediği hal ekleri (verbs categorized according to their case-marked complements) ve fiillerin kullanıldığı isim-fiil ile sıfat-fiil ekleri (verbs categorized according to their clausal complement types) birer tablo halinde eklenmiştir. Türkçeyi sonradan öğrenen kişilerin çok karıştırdığı bu adı geçen konular böylece oldukça pratik bir şekilde öğrenciler sunulmuştur.

Bütün bu özelliklerine dayanarak F. Nihan Ketrez'in elimizdeki "A Student Grammar of Turkish" isimli çalışması hem yöntem, hem de sunulan malzemenin çokluğu ve ayrıntılı oluşu bakımından var olan çalışmaları bir adım ileriye götüren bir kaynak eser olmuştur.